

УДК [929.52:930.253](477.46)

Т. А. КЛИМЕНКО*

СІМЕЙНІ ТА АРХІВНІ ДОКУМЕНТИ ЯК ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ГЕНЕАЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ КОЗАЦЬКОГО РОДУ ВАККА

Статтю присвячено дослідницькій діяльності дійсного члена Московського історико-родовідного, Санкт-Петербурзького генеалогічного і Всеросійського геральдичного товариств, члена-кореспондента Російського генеалогічного товариства. У результаті його багаторічної роботи в Державному архіві Черкаської області був сформований фонд роду Вакка, опис якого подано в цьому дослідженні.

Ключові слова: родовід; дослідження; архівний фонд.

Демократизація суспільства актуалізувала розвиток історичної науки, в тому числі комплексу робіт, пов'язаних із збиранням та використанням документів особового походження. Інтенсивність комплектування такими матеріалами в останні роки значно зросла і стала постійною тематикою архівної роботи.

Для правдивого відображення історичної дійсності потрібно залучати джерела про наше минуле, якими можуть бути документи особового походження. Поряд з документацією державних установ, громадських організацій, комплектування архівів документами особового походження необхідне для розвитку історичної науки, для визначення шляхів руху в соціальному житті суспільства.

Часто сімейні архіви представлені документами повсякденного життя. Однак, узяті ізольовано від інших подібних матеріалів, ці документи часто не представляють значного інтересу. Лише комплектуючи з окремих документів цілі групи, архіви, що стосуються життя однієї або декількох осіб, можна простежити долі цих сімей упродовж кількох поколінь і скласти уявлення про їхнє соціальне, майнове становище у всій динаміці.

Борис Олександрович Вакка – уродженець і житель м. Москва (Російська Федерація), фахівець у галузі радіотехніки, предки якого мешкали в с. Каленики, на історичній Переяславщині, нині Золотоніського району Черкаської області, дійсний член Московського історико-родовідного, Санкт-Петербурзького генеалогічного та Всеросійського геральдичного товариств, член-кореспондент Російського генеалогічного товариства¹.

* *Клименко Тетяна Анатоліївна* – кандидат історичних наук, директор Державного архіву Черкаської області.

Понад 30 років він проводив дослідження, пов'язані з відтворенням історії його роду в архівних, наукових установах, музеях України і Росії, а також у Державному архіві Черкаської області, де зосереджено численні документи, що стосуються історичного минулого його предків².

Результати пошуків і архівних знахідок, документальні свідчення, біографічні розвідки, аналіз історичних джерел дали змогу скласти родовідне дерево реєстрових козаків війська запорізького XVII–XX ст. за понад 300-літній проміжок часу та написати книгу, назва якої розкриває мету дослідження: “Вакка: реєстрові козаки війська Запорізького і їх нащадки або Козаки війська Запорізького Переяславського полку і їх нащадки роду Вакка” за період близько 1726–2006 рр³.

За активну участь у роботі громадських організацій та плідну дослідницьку діяльність у 2002 р. Б. О. Вакка був нагороджений медаллю “За заслуги”, заснованою журналом “Гербовед” (Московське генеалогічне товариство), в якому, за результатами його досліджень, було надруковано п'ять статей та у 2005 р. медаллю “Ордена Золотої бджоли”, заснованою Всеросійським геральдичним товариством⁴.

У 2001 р. керівництво Державного архіву Черкаської області, добре знаючи про його наполегливу дослідницьку та просвітницьку діяльність, запропонувало передати на державне зберігання зібрані ним сімейні документи та матеріали. Завданням фахівців державного архіву було забезпечити збереженість цих документів і підготувати їх до всебічного використання. Накопичена сукупність зібраних та утворених документів дала змогу сформувати документальний фонд, який частинами передавався до державного архіву. З отриманих матеріалів у 2001 році був сформований фонд особового походження – “Вакка Борис Олександрович – дослідник роду Вакків, член генеалогічних та геральдичного товариств у Москві”, який у 2007 році був поповнений надходженням нових документів, переданих фондоутворювачем.

Усі документи складаються з оригіналів та ксерокопій: архівних довідок, копій та витягів з документів (свідоцтва, довідки, посвідчення, грамоти, щоденники, малюнки дітей, спогади, фотографії), сімейних нотаток життєпису членів роду Вакка. Крім того, в них подано матеріали з питань етногенезу та історії козацтва; краєзнавства малої батьківщини роду Вакка, а також низка колекцій, що відображають інтереси Б.О. Вакка в різні періоди його життя; добірка статей про родовід козаків Вака; нарисів, статей про національно-визвольний рух у світі в публікаціях радянських та зарубіжних засобів масової інформації; матеріали з публікаціями з питань загальної історії.

До фонду увійшли також ксерокопії книги “Реєстр Запорізького війська 1756 року”, опису ревізії козаків с. Каленики Гельмязівської сотні Переяславського полку 1726 р. та ревізійної казки за 1811 р., витя-

ги з клірових відомостей за 1814 р., клірових книг Полтавської єпархії 1902 р. про Золотоніський повіт та актової книги Полтавського городского уряду XVII ст., подвірні списки господарств по Калениківській сільській раді за 1943 р. та ін.

Документи систематизовані за такою схемою:

– матеріали родоводу козаків Вака (Вакка, Ваченко, Ватченко) – схеми-таблиці, витяги з архівних документів, книг, листування, фотографії, статті Б.О. Вакки та ін;

– матеріали до біографії Б.О. Вакки – окремі документи службової, наукової та громадської діяльності, адміністративно-господарського та побутового характеру, почесні грамоти, фотографії;

– матеріали, зібрані Б.О. Ваккою для своїх робіт, – статті, газети, карти та ін;

– матеріали членів роду Вакка – спогади, особисті документи;

– колекція документів про XXII спортивну Олімпіаду, що відбулась у

1980 р., – буклети, брошури, журнали, газети, листівки та ін.

Систематизація справ усередині груп має свої особливості. У групі “Матеріали родоводу козаків Вака (Вакка, Ваченко, Ватченко)” уміщені схеми-таблиці, добірки документів до родоводу, копії архівних документів, матеріали з історії с. Каленики Золотоніського району Черкаської області (фотографії видів села, мешканців села, карти, схеми), статті Б.О. Вакки про ранні етапи становлення козацького етносу. У добірці документів про родовід – статті Б.О. Вакки (у т.ч. про родовід козаків Вака) та листування з архівами, музеями, відділами запису актів громадянського стану, родичами з дослідження генеалогічних зв’язків роду Вакка⁵.

До групи “Матеріали до біографії Б.О. Вакки” увійшли окремі особисті документи службової, наукової та громадської діяльності, адміністративно-господарського та побутового характеру, почесні грамоти, документи та фотографії⁶.

У групі “Матеріали, зібрані Б.А. Ваккою для своїх робіт” уміщено статті, історичні довідки, витяги з книг, архівних матеріалів про етногенез, історію і генеалогію козацтва, картографічні матеріали, схема родоводу Російського Великого князівства (862 – 1917 рр.), таблиці родоводу удільних князівств Рюриковичів і Гедеміновичів (XII – XVI ст.), брошури, газети, статті⁷.

У групі “Матеріали членів роду Вакка” розміщені автобіографічні спогади батька, матері їх найближчих родичів (сестер, братів та їх дружин) Бориса Олександровича, особисті документи членів роду Вакка⁸.

У “Колекцію документів про XXII спортивну Олімпіаду”, що проводилась у 1980 р. у Москві, Києві і Талліні, роботу технічних засобів інформації якої забезпечував Б.О. Вакка, увійшли матеріали з історії

організації та проведення Олімпіади, згруповані за певними ознаками: буклети, листівки, газети, журнали⁹.

Найбільш цікавими і цінними документами у фонді є матеріали до родоводу козаків Вака (Вакка, Ваченко, Ватченко). Крім схем-таблиць родоводу, Борисом Олександровичем зібрані для своїх робіт добірки документів про рід Вака, статті Б. А. Вакки¹⁰.

Не менш значущою є група матеріалів до родоводу козаків Вака, що складається з ксерокопій документів з генеалогічними даними за 1827, 1843, 1859, 1923 рр.

До фонду увійшла численна добірка фотографій видів с. Каленики, його жителів, але переважна їх частина містить колекцію світлин родини Вакка¹¹.

Значний інтерес викликає листування Б. О. Вакки з Київськими мінералогічним та геологічними музеями, литовським істориком Т.М. Таршиловою, професором Вільнюського державного університету З.П. Зінкявічюсом з питань лінгвістичного тлумачення слова “вака”, історії та трансформації цього прізвища¹².

Окрему групу складають друковані видання, долучені до складу науково-довідкової бібліотеки держархіву області: 16 примірників наукових видань, журналів, монографій історичної та генеалогічної тематики, серед яких: “Украинские книги кирилловской печати XVI–XVIII вв. Каталог видань”; журнали “Речь”, “Гербовед”; “Итоговые материалы подворных переписей и ревизий населения России (1646–1858)”, “Все-союзная перепись населения. 1937 г.”, В.М. Кабузан “Народы России в первой половине XIX в. Численность и этнический состав”, “Кубань – Украина. Вопросы историко-культурного взаимодействия”.

Усі документи Б. О. Вакка передав архіву без будь-яких застережень, крім тих, що можуть бути надані для користування тільки для наукових досліджень з дозволу директора державного архіву.

Підсумовуючи, слід зауважити, що у полі зору сучасної історичної науки все більшої актуальності набуває тенденція дослідження з історії одного життя – до цілих родоводів, враховуючи їх унікальність і повноту. Реконструкція роду, здійснена Б.О. Ваккою, який нічим особливим не відрізнявся від пересічних сімей XVIII – XX ст., являє собою унікальне явище в сучасній дослідницькій діяльності зацікавлених осіб у вивченні вітчизняної історії та відтворенні своєї генеалогії. Особливо потребує належного вивчення його оригінальна методика дослідження, добору матеріалів, їх вдале поєднання та використання.

¹ Державний архів Черкаської області, ф. Р-5905, оп. 1 спр. 2, арк. 1–3.

² Там само, спр. 3, арк. 5–10.

³ Там само, спр. 31, арк. 3.

⁴ Там само, спр. 37, арк. 48–54.

-
- ⁵ Там само, спр. 1, арк. 1–7.
⁶ Там само, спр. 14, арк. 1–81.
⁷ Там само, спр. 19, арк. 1–23.
⁸ Там само, спр. 27, арк. 1–89.
⁹ Там само, спр. 28, арк. 3–7.
¹⁰ Там само, спр. 10, арк. 1–19.
¹¹ Там само, спр. 18, арк. 1–5.
¹² Там само, спр. 41, арк. 7–9.

The article is devoted to research work of a current member of the Moscow Historical and Genealogical Society, St. Petersburg Genealogical Society and the Russian Heraldic Genealogical Society, and corresponding member of Russian Genealogical Society. As a result of his years of work in the State Archives of Cherkasy Region was formed fond of family of Vakk, as described in the present study.

Key words: the family tree; the research; the archival fond.